

Nationell utvärdering av bröstcancerscreening med mammografi

2022

En hög andel av kvinnorna kallas till bröstcancerscreening med mammografi och deltagandet är stort. Men det finns stora regionala skillnader. Det visar Socialstyrelsens första utvärdering av bröstcancerscreening med mammografi.

Vad är bröstcancerscreening med mammografi?

Screening för bröstcancer med mammografi infördes i Sverige under 1980- och 1990-talen. Mammografi är en röntgenundersökning av bröstet som görs var 18–24:e månad med syfte att tidigt upptäcka och behandla bröstcancer. Bröstcancer är den vanligaste cancerformen bland kvinnor och utgör cirka 30 procent av all cancersjukdom. Mortaliteten har minskat sedan 1970-talet och framför allt sedan mitten av 1990-talet.

Målgruppen för bröstcancerscreening med mammografi är hela den kvinnliga befolkningen i Sverige i åldern 40–74 år. Varje år kallas närmare en miljon kvinnor till screeningen och omkring 60 procent av alla bröstcancerfall upptäcks på det sättet. Andelen varierar dock mellan regionerna, vilket visar att vården inte är jämlik.

Öka deltagandet i bröstcancerscreening

Utvärderingen visar att flera regioner behöver öka deltagandet i screeningprogrammet. I riket deltog 78 procent av kallade kvinnor, men vi ser samtidigt att kvinnor med låg utbildningsnivå deltar i lägre utsträckning än övriga. Regionerna behöver också arbeta för att identifiera andra grupper med lägre deltagande och rikta särskilda insatser till dem. Regionerna behöver därför fortsätta sitt arbete med att i ännu högre grad underlätta för och uppmuntra alla kvinnor i målpopulationen att delta i bröstcancerscreening.

Ett högt deltagande i bröstcancerscreening är en förutsättning för att minska dödligheten i bröstcancer. Kvinnor vars bröstcancer upptäcks inom ramen för screeningprogrammet har i gen-

omsnitt mindre tumörer och kan i större utsträckning genomgå bröstbevarande kirurgi jämfört med kvinnor vars bröstcancer upptäcks när den ger symtom (utanför screeningprogrammet). Det är därför viktigt att regionerna arbetar för ett högt deltagande i screeningprogrammet.

Öka kvaliteten i hela screeningprocessen

Det finns regionala skillnader i andelen som kallas tillbaka för en kompletterande undersökning efter genomförd screening. Mammografienheterna behöver arbeta för att öka kvaliteten i hela screeningprocessen, från bildtagning till screeninggranskning, för att minska onödiga återkallelser för utredning som kan skapa oro och stress för de berörda kvinnorna.

Tidsintervallet mellan varje screeningtillfälle

De flesta kvinnor får friskbesked efter mammografiundersökningen. Några av dessa kommer ändå att få en cancerdiagnos före nästa screeningtillfälle, så kallad intervallcancer. Resultaten visar att ett längre screeningintervall ger fler intervallcancer. Det är av den anledningen viktigt att regionernas intervall mellan screeningundersökningarna inte överstiger det rekommenderade intervallet. Det är viktigt att regionerna analyserar intervallcancerfall som en del i kvalitetssäkringsarbetet och mammografienheternas kompetenshöjande arbete.

Det behövs personal för att kunna ha en välfungerande screening

Regionerna behöver säkra kompetensförsörjningen för att ha en välfungerande bröstcancerscreening med hög kvalitet. Personalbristen är fortfarande kännbar trots att den uppmärksammades redan på 1990-talet. De allra flesta mammografienheter har vakanser när det gäller bröstradiologer och röntgensjuksköterskor. När det gäller bröstmottagningar för kirurgi har närmare hälften vakanser för bröstkirurger. Det är också brist på patologer och biomedicinska analytiker i flera regioner.

Satsa på fortbildning av personal

Kunskapsläget om mammografi och bröstcancer utvecklas ständigt. För att regionerna ska kunna erbjuda en screeningverksamhet av hög kvalitet som bygger på aktuell kunskap, behöver de kontinuerligt fortbilda personal som arbetar med bröstcancerscreening.

Fler förbättringsområden för regionerna

- Mammografienheterna behöver säkerställa att alla kvinnor får likvärdig och kvalitetssäkrad information om screeningen, genom att använda de kvalitetssäkrade nationella kallelsena. Alla regioner behöver också erbjuda möjligheten att boka om sin tid via 1177 eller internet.
- Bröstcancerscreening kan skapa oro och stress, och en del kvinnor behöver mer information och stöd. Därför behöver mammografienheterna erbjuda extra insatser som telefonrådgivning till de kvinnor som känner sig osäkra. Det kan leda till att fler kvinnor deltar i screeningprogrammet.
- Deltagandet kan öka om kvinnor som uteblir från bröstcancerscreening får en ny kallelse med en bokad tid. Fler mammografienheter behöver införa rutiner och system för detta.

Nationellt kvalitetsregister

För att kunna följa upp screeningprogrammets utveckling och kvalitet behövs nationellt kvalitetsregister. Trots att screening för bröstcancer har funnits länge finns det inget kvalitetsregister som är användbart för nationell uppföljning.

➔ Mer information om utvärderingen finns på Socialstyrelsens webbplats, www.socialstyrelsen.se.